

Evalueringsrapport omhandlende forumteaterturneen med fokus på den nye forestilling til SOSU-skolerne:

"Du kan hvad du vil –eller hvad?"

Turne med 24 forestillinger på erhvervsskoler, sept.- nov. 2010 gennemført af

FORUMTEATRET

Valbygårdsvej 64, 2500 Valby, tlf.: 3644 2525,

www.forumteatret.dk

"Det med teater, det er ikke lige mig..."
(Elev før forestilling)

"Øv, forestillingen er allerede slut!"
(Samme elev efter forestillingen)

"Forumteater var en stor succes. Flere af eleverne – der sad med musik i ørerne, tog "øre-bøfferne" af!!"

Lærer fra erhvervsskole

"Klart et indspark til alle skoler om at tage fat i emnet før det bliver et problem."

Lærer fra erhvervsskole

Fakta om forestillingen "Du kan hvad du vil –eller hvad?"

Vi har optrådt med 24 forestillinger på erhvervsskoler. Deltagerantallet har i gennemsnit været 90 deltagere. Det svarer til at ca 2160 personer har overværet og taget stilling til forestillingen. Vi har optrådt 8 gange på tekniske skoler og 6 gange på handelsskoler. Som noget nyt har vi i efteråret 2010 udviklet en forestilling til Sosuskolerne, der er blevet spillet 10 gange.

Hvad er forumteater?

Det er interaktivt teater, forstået på den måde at de unge er med til at styre handlingen. Vi viser tre scener, som vi kalder for "grundspil". Efter et grundspil skal de unge komme med ideer der kan forandre handlingen. De fortæller hvad hovedpersonen skal gøre, eller de går selv på scenen og afprøver deres forslag og tager derved "ejerskab" over situationen, ofte med stort bifald fra deres kammerater. En foruminstruktør hjælper de unge med at styre forestillingen.

Tre forskellige teaterstykker

Indholdet af de 24 teaterstykker bestod af tre typer af historier, som var tilpasset det miljø eleverne kunne genkende og de udfordringer de stod overfor. I det nye teaterstykke var handlingen henlagt til en sosuskole og et praktiksted i hjemmeplejen. I de øvrige stykker var miljøet ligeledes knyttet til henholdsvis en handelsskole med praktikplads i en tøjkedebutik og en teknisk skole med praktikplads i hos en VVS-montør. Læs mere om de øvrige forumteaterstykker i evalueringsrapport fra 2009, på www.forumteater.dk

Fatima til kontaktlærersamtale

Sosuskolestykket

Vi fulgte Fatima igennem tre scener på Sosuskolerne som var:

- til en kontaktlærersamtale på Fatimas Sosuskole mellem Fatima og hendes kontaktlærer, hvor blandt andet Fatimas måde at være i skolen på blev diskuteret.
- denne scene udspillede sig mellem Fatima og hendes bedste ven Natasha, der ville have Fatima med til at hjælpe med at "låne" noget fra skolen.
- den sidste scene foregik på Fatimas praktikplads, hvor der opstod en række misforståelser over forskellige arbejdsopgaver mellem Fatima og en beboer.

Situation med Hassan, lærling og Mester

Efter hver scene

Alle tre scener sluttede "uopklarede" og Fatima var indblandet i flere uløste konflikter. Disse problemstillinger skulle publikum tage stilling til ved at finde frem til, hvordan de kunne hjælpe Fatima.

Undervisningsmateriale forberedte lærerne og eleverne på stykket

Inden forestillingerne fik skolerne tilsendt materiale som beskrev hvordan læreren kunne forberede eleverne på stykket. I dette materiale skulle eleverne tage stilling til noget af det der foregik i stykket (vejledersamtaler, praktikstart, kammeratskab). De skulle også relatere emnerne til deres egen situation og hvordan de vil tackle vanskelige situationer. Dette materiale kunne også anvendes, med fordel efter de havde deltaget i forestillingen. Læs undervisningsmaterialet på www.forumteater.dk

"Men hvad der var bedst var dog Forumteateret, jeg syntes bare det var "så godt".
Elev

Betragtninger over turneen med hovedvægt på oplevelser fra Sosuskolerne

Set som en helhed, så havde hver af de 24 forestillinger et "væld af oplevelser" som eleverne direkte eller indirekte kendte og dermed kunne spejle sig i, og derefter tage stilling. Eleverne tog stilling, og ofte med stor begejstring.

Vi var forventningsfulde til modtagelsen af den "nye" forestilling til sosusskoler. Efter den første generthed blev eleverne nærværende og engagerede i handlingen. Eleverne på sosuskolerne var generelt meget snakkesaglige og debatterende. Mens elever på tekniske skoler var meget handlekraftige. Det betød også noget i debatten om handlingen i stykket, hvorvidt eleverne var nystartede på uddannelsen (fx lige efter sommerferien) eller ej. Eksempelvis kunne de, 16-18 årige elever være meget optagede af hinanden og deres indbyrdes relation. Interessant nok kunne vi i talesætte hvordan man som ung var afhængig af at have et tilhørsforhold til en gruppe. Ligesom vi også fik talt om at hvordan det kan være svært ved at "stå ved sig selv", på samme måde som vores hovedperson i stykket havde svært ved at stå ved sig selv.

"Jeg fik helt kuldegysninger da jeg så hvordan Natasha behandlede Fatima!"
Elev

Oplevelser på Sosuskolerne

Vi havde gode oplevelser sammen med eleverne på sosuskolerne. Noget af det mest almindelige der blev nævnt var at Fatima (hovedpersonen) skulle være mere interesseret i sin skole. Fatima skulle ikke finde sig i den måde veninden behandlede hende på. Eleverne var skiftevis eftertænksomme og snakkesaglige. Vi så også at lærerne blev meget optaget af hele seancen. Både at de så elever der normalt ikke sagde noget, pludselig løb op på scenen og viste hvad Fatima skulle gøre.

Elever der kom med anden etnisk baggrund end dansk, var optaget af hvordan Fatima, skulle være mere "tro mod sin familie", uden at "svigte" sit skolearbejde. Vi havde en situation hvor Fatima, rejser sig op og skal til at gå midt i en samtale med en kontaktlærer "fordi hun skal hente sin lillebror, da hendes mor er syg". Denne situation vakte genkendelse hos elever med anden etnisk baggrund end dansk og enkelte af spillestederne fik vi set mange nyttige varianter af hvordan Fatima skulle prøve at organisere sit liv så hun både kunne hjælpe sin familie samtidigt med at hun kunne passe sin skole. Vores baggrundshistorie med Fatima bygger på en autentisk historie.

Natasha "instruerer" Fatima i hvordan man siger "fuck you"

Specielt en målgruppe, (SosuSyd i Åbenrå), hvor der var mange med etnisk baggrund end dansk, insisterede på at hun skulle passe sin familie, samtidigt med at hun fik organiseret sit skolearbejde på en anden måde. Det undrede mig at der ikke blev diskuteret om hun kunne/skulle sige fra overfor familien, for at passe sit skolearbejde.

Men samtidigt viser det, synes jeg, det dilemma mange kvinder med anden etnisk end dansk står med, at de står med et stort familieansvar, også når de er helt unge.

"Vores elever blev via den interaktive forestilling udfordret på deres holdninger og fordomme, og de fik lov til at sætte nyt fokus i forestillingen. Vi kan kun anbefale forumteatret".

Flemming Wazar Jørgensen
Uddannelseschef

Elever med anden etnisk baggrund end dansk reagerede følelsesladet over at Fatima ikke kunne "få lov til at passe deres familie". Det kan også skyldes at nogle elever med anden etnisk baggrund end dansk, er så tæt knyttet til deres familie, men har ofte undtagelsesvis "fået lov" til at tage en uddannelsen så længe de ikke forsømmer deres familieforpligtelser. De er derfor under et "usynligt" pres mens de er i skole.

Det stod i modsætning til de unge danske piger, der i sådanne snakke slet ikke tog del i diskussionen. Det tror jeg skyldes at ikke har den slags udfordringer hvor de bliver inddraget så meget i familien at de ikke kan passe deres uddannelse.

Hvilke emner valgte eleverne at fokusere på

Et af de emner der var særlig interesse for, var, -hvad gør man ved vold i parforholdet, enten i sit eget forhold eller hvordan man støtter veninder der har været udsat for overgreb. Emnet kom frem ved at vi i teaterstykket hører om Natasha, Fatimas veninde der havde en voldelig kæreste. Det fik nogle elever til spontant og uopfordret til at fortælle om deres oplevelser med vold i parforholdet.

Fatima oprevet over kontaktlærerens vurdering

Eksempelvis interviewede eleverne Natasha i teaterstykket (der havde været ude for en voldelig episode med kæresten Dennis). Et af spørgsmålene fra bagerste række (fra en lærer) var "hvorfør bliver du i det voldelige forhold med Dennis?". Inden skuespilleren, "Natasha", nåede at svare, var der en ung og meget energisk pige, på første række, der vendte sig hovedrystende om mod spørgeren, og spontant udbrød, "hun elsker ham sgu da, det må du da nok kunne forstå!". Jeg opfattede hendes spontane reaktion som et udtryk for at hun har nemt ved at leve sig ind i Natashas situation. Men også at det er svært at tale om voldelige situationer og tale om hvad man kan gøre når vold opstår, eller før vold opstår. Man kan måske også sige at pigen på første række "bremser" for en væsentlig, men tabubelagt og for nogen en svær og følsom dialog. Denne dialog kunne netop være med til at give, de kvinder der har dette tema, nye ideer og til nye handlinger i fremtiden.

Et andet aktuelt emne var, primært for de elever der var længere henne i uddannelsen, hvordan man skulle tackle en praktiksituation, hvor man havde fået en mangelfuld introduktion til beboere og dermed ikke havde de nødvendige informationer, så man kunne få taget sig ordentligt af beboeren.

Hvordan hjalp eleverne hovedpersonen

Vi så grundlæggende 2 måder som eleverne hjalp hovedpersonen Fatima på. Den ene var at hun fik hjælp til at blive mere engageret i sin skole. Det vil sige vise og i talesætte, på en god måde, de udfordringer hun havde, så blandt andet kontaktlæreren kunne forstå hende bedre. Vi så også mange gode forsøg på at få Fatima til at skabe en bedre relation til sin lærer, ved blandt andet at bruge sin empatiske sans.

Natasha skælder Fatima ud

Man kan sige at den ene type hjælp, som eleverne bidrog med, var "individ orienteret" og handlede om Fatimas person og personlighed (lavt selvværd) som eleverne prøvede at støtte. Den anden type hjælp var "relationsorienteret" og gik på at få Fatima til at skabe gode relationer til både læreren, Natasha og beboeren. Et eksempel var den elev anden etnisk baggrund end dansk, der skulle prøve at vise hvordan hun ville "blødgøre" den ellers hårde Natasha, hvorefter hun gik op og satte sig i Fatimas sted. Der sad hun roligt og aede med sin hånd på Natasha arm, uden at sige noget, alt imens Natasha talte, til at begynde med hurtigt og hektisk, men blev blødere i sin måde at tale på og hendes hårde "attitude" blev mere ægte og følsom.

Dette er samtidigt et eksempel på hvordan handlingsorienterede personer, der måske ikke har så let ved sprog (hvad enten de er af dansk eller udenlandsk oprindelse), kan gøre en væsentlig forskel og samtidigt få anerkendelse ved dette i en gruppe sammenhæng.

Eleverne arbejdede videre efter forestillingen

Vi oplevede også at lærerne og eleverne fortsatte at arbejde med hovedpersonens dilemmaer efter forestillingen. Vi hørte eleverne dramatisere og spille mulige scenarier i deres klasselokaler (og eleverne spillede med stor intensitet). Man kan sige at vores forestilling havde virket som en igangsætter til at eleverne yderligere kunne tage stilling til og bearbejde nogle generelle udfordringer de var berørt af.

Fatima på hjemmebesøg

Udbyttet for Sosuskolerne

Sammenfattende kan man sige at eleverne på sosuskolerne var glade for forestillingen og især "vennescenen", var en scene der gjorde et stort indtryk på alle elever.

De unge så også hvordan deres kammerater reagerede og har her set hinanden i nogle nye situationer hvor de skulle tage stilling, til vigtige ting i deres liv, skolen, kammeratskab, og praktiksted. Lærerne udtrykte at de ville arbejde videre med indholdet i stykket, dels gennem U.V. materialet og noget af de "holdningsspørgsmål" der ligger på webstedet (www.forumteatret.dk)

Sosu-elever prøver for en kort stund at spille Fatima og får derved mulighed for at lære Fatimas udfordringer at kende

"Forumteatret var kanongodt, eleverne var meget med. Jeg vil anbefale at man bruger denne form for teater til dialog om praktikpladssøgning/adfærdændring i fremtiden."

Lærer

Interessen for Forumteatret blandt lærere og ledelse

Der var stor begejstring fra lærerne over forumteatrets virkemiddel og Peter Christensen, Vicedirektør fra CPH WEST, udtaler:

"Vi vil være interesseret i at være med til at udvikle et nyt forumteaterstykke der målrettes til lærerne og dermed bidrager til at kompetence udvikle hele medarbejder gruppen, da vi kan se at forumteatret påvirker deltagerne positivt."

Peter Christensen, Vicedirektør, CPH WEST udtaler:

"Forumteatret har med succes besøgt flere af CPH WEST's afdelinger og gennemført teaterforestillinger for elever og medarbejdere. Forumteatrets direkte og dialog søgende form, har medvirket til at være katalysator for en positiv og til tider også fordomsfri debat om udfordringer med integration."

Flere af CPH WEST's afdelinger ligger som bekendt i et område, hvor udfordringerne med integration er særlig store.

Ikke kun eleverne har fået udbytte af forestillingerne også lærerne har givet udtryk for at Forumteatrets måde at præsentere problemstillingerne på har været en god måde, at være på "kursus", og er godt bidrag til deres kompetenceudvikling.

Vi vil være interesseret i at være med til at udvikle et nyt forumteaterstykke der målrettes til lærerne og dermed bidrager til at kompetence udvikle hele medarbejder gruppen, da vi kan se at forumteatret påvirker deltagerne positivt."

Tilkendegivelser om Forumteatret som igangsætter til andre vigtige temaer

Der er også interesse for at Forumteatret indgår i en videre sammenhæng, da det er emner der er vigtige for lærerne. En lærer, Stine Sandø, udtaler:

"Jeg ønsker at vi i organisationen satte mere tid af til emnet efter forestillingen, så vi ville få mulighed for at arbejde videre med problemstillingerne i forestillingerne og de spørgsmål og debatter, som forumteater i høj grad lægger op til"

En anden lærer, Steen Andersen, udtrykker at hvordan tilbageholdende elever uanset baggrund inddrages og bliver deltagende:

Jeg oplevede at formteateret kunne fastholde vores elever gennem hele dagen, hvor eleverne i starten var meget stille, senere åbnede op, og deltog i den "diskussion" som der kom, og aktivt deltog i den lidt provokerende åbning der var lagt op til.

Jeg kan klart anbefale formteateret til andre, som underviser unge i aldersgruppen 15 til 50, og med alle sammensætninger af religion og udseende.

Konklusion

Jeg har skrevet formålet med turnéen på erhvervsskolerne i venstre kolonne, nogle læreres svarreaktioner, som i forhold til formålet, i midten og konklusionen til højre:

Formål:	Eksempler på læreres udtalelser om opnåelse af formålet:	Konklusion:
<ul style="list-style-type: none"> • At bidrage til øget fastholdelse af unge på erhvervsskoler. 	<p><i>Vi kom i forbindelse med arbejdet med spørgsmålene der var lavet til teaterstykket, til at snakke om eleverne egen trivsel på uddannelsen og det afstedkom behov for mere arbejde med kontaktlærerfunktioner og det vil forhåbentlig styrke elevernes trivsel...</i></p>	<p>Dette punkt er vanskeligt at måle. Dog vil de mange positive udsagn fra de unge om forestillingen, være med til at skabe en god og motiverende "skole" oplevelse. Dette kan måske motivere elever til at fortsat at gå på uddannelsen. Hvis vi kigger på evalueringsrapporten fra erhvervsskoleturnéen fra 2009 hvor der indgik en spørgeskemaundersøgelse viser den at "Mere end 52% af eleverne får mere mod til at fortsætte sin uddannelse.", det giver et fingerpeg om at mere end hver anden elev mener forestillingerne fastholder unge</p>
<ul style="list-style-type: none"> • At alle får lejlighed til opleve, hvilke udfordringer unge, især med anden etnisk baggrund end dansk, kan stå overfor på erhvervsskoler. 	<p><i>Efter forestillingen gav eleverne udtryk for at de oplevede hvilke udfordringer "etniske" elever har – mange kendte det fra deres tidligere skoleerfaringer</i></p>	<p>Det store engagement fra elevernes side og elever, der ivrigt ville "være" Hassan eller Fatima i skuespillet, satte mange tanker i gang hos de unge om hvad det vil sige at have "indvandrer" udfordringer.</p> <p>Evalueringen fra 2009 siger: Ca 65 % har lært noget om, hvilke udfordringer etniske minoritetsunge står overfor på erhvervsskoler.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • På baggrund af ovenstående, at skabe en konstruktiv dialog mellem unge med anden etnisk baggrund end dansk, og unge med dansk baggrund. • Styrke de unges integration i det danske samfund og fremme de unges gensidige forståelse for og støtte til en bedre integration. 	<p>(som svar på om det skabte en dialog mellem unge og "etniske" unge) <i>Mon ikke!</i></p> <p><i>Formteateret har været med til at vi på skolen har kunnet snakke frit om normalt meget ømtålelige emner</i></p> <p><i>Hver gang vi har dialog om emnet, rykker det, fornemmer jeg..</i></p>	<p>Den ivrige debat blandt eleverne, især når de talte sammen 2 og 2 viste at de havde meget på hjertet når de talte om venskaber, kulturelle og faglige udfordringer. Men også dialogen i det fælles forum skabte en fælles forståelse og større accept af hinandens forskelligheder.</p> <p>Evalueringen fra 2009 viser at: Mere end 58 % af eleverne oplever, at forumteater har bidraget til en bedre forståelse mellem danske unge og etniske minoritetsunge på skolen</p>

Formål:	Eksempler på læreres udtalelser om opnåelse af formålet:	Konklusion:
<p>• At I som lærere får ideer til, hvordan I yderligere kan være med til at fastholde elever med anden etnisk baggrund end dansk</p>	<p><i>Ja – OG ideer til hvordan der didaktisk kan arbejdes med dilemmaer generelt</i></p> <p><i>Det var en god og lærerig oplevelse...</i></p> <p><i>Teatret gav på kortere sigt en god platform til diskussion på klassen omkring integrations emnet og i sig selv er et alle tiders tilbud til såvel elever og underviser.</i></p> <p><i>Indholdet af forumteatrets forestilling var interessant, underholdende, og tankevækkende.</i></p>	<p>De lærere der har deltaget i forestillingen har været meget engagerede i hvordan eleverne tackler de kulturelle forskelle, der er i blandt eleverne. Lærerne har også været engageret og løsningsorienteret i forhold til selve handlingen i stykket og har bidraget positivt med forslag, der har givet nye synsvinkler.</p> <p>Det har givet inspiration både lærerne indbyrdes og mellem elever og lærere når lærerne blandede sig på en konstruktiv måde.</p>

Det videre perspektiv med Forumteater

På baggrund af den store interesse og engagement hos både elever og lærere, ser vi forskellige perspektiver hvor forumteatret kan indgå:

1. Et formidlingsprojekt hvor forumteatret og processen i forumteatret synliggøres i visuelt i et tv medie. Det kan være et tv projekt hvor man synliggør arbejdet med unge med anden etnisk baggrund end dansk og følger en eller flere elever der er "trafaldstruet". Derefter ser man deres reaktion og engagement i forumteatret og den måde forumteatret arbejder med holdninger på. Det kan med fordel udvides til at det tilhørende undervisningsmateriale udvides yderligere til også at omfatte de nye "sociale medier" (og "web 2 teknologien"), hvor eleverne inddrages gennem sms, facebook med mere.
  - Dette kan kombineres med at lærerne udover teaterforestillingen gennemgår et intensivt undervisnings forløb hvor de lærer at anvende metodikken i forumspil, så de kan arbejde videre med elevernes udfordringer. Dette vil forstærke elevernes engagement og forumteatret bliver en slags igangsætter til hvordan man inddrager de unge på en god og positiv måde.
  - I dette perspektiv ligger også at man hjælper/støtter de unge i hvordan de bedre skaber/danner deres egne meninger og holdninger. Dette er en særlig metodik med "aktive holdingsafklarings-øvelser". At arbejde på denne måde medfører at unge bedre bliver i stand til at "modstå" gruppepres, ikke i samme grad "offer" for andres meninger.
2. Et perspektiv kan være at igangsætte et kompetence og udviklingsforløb for lærere og vejledere på erhvervsskoler, som Vicedirektør Peter Christensen fra CPH West, ønsker. Eksempelvis udvikles en forumteaterforestilling med 3 scenarier for lærere og personale, der skildrer 3 udfordrende situationer for en lærer/vejleder på sit arbejde med blandt andet unge med anden etnisk baggrund end dansk.
  - I dette kompetenceudviklings perspektiv kan omfatte et intensivt forløb i metoden forumspil, sådan at lærerne selv kan anvende metoden i deres daglige undervisning.
3. Et sidste perspektiv kan være at man i tilknytning til de forskellige scener i en forestilling udvikler videoklip (sammen med U.V. materiale). Det bør være interaktive videoklip som virker på en måde så de hjælper de unge (og/eller lærerne) til at tage stilling til deres eget liv og uddannelsesindsats.